

Sisäministeriö
PL 26
00023 VALTIONEUVOSTO

LAUSUNTO

8.3.2024

EOAK/921/2024 LAUSUNTOPYYNTÖ KOSKIEN LUONNOSTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI KANSALAIUUUSLAIN MUUTTAMISESTA

Eduskunnan oikeusasiamieheltä on pyydetty lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain (359/2003) muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että kansalaistamiseen edellytettävä asumisaika nostettaisiin viidestä kahdeksaan vuoteen. Laista poistettaisiin kansainvälistä suojelua saavan asumisaikaa koskeva poikkeus. Kansalaisuudettoman, Suomen kansalaisen puolison, kielitaitoedellytyksen täyttävän hakijan ja 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta asumisaikaa nostettaisiin yhdellä vuodella viiteen vuoteen. Lisäksi asumisaikaa nostettaisiin yhdellä vuodella kolmeen vuoteen tilanteissa, joissa asumisajasta poiketaan erittäin painavista syistä. Lakiin lisättäisiin erillinen poikkeusperuste Suomen edustuston työntekijän puolisolle, jolta edellytettäisiin kahden vuoden asumisaikaa.

Esityksessä ehdotetaan myös uutta lakisääteistä enimmäiskäsittelyaikaa, joka tukisi kansainvälistä suojelua saavien ja kansalaisuudettomien henkilöiden kansalaisuushakemusten kiireellistä käsittelyä. Lisäksi jatkossa asumisajaksi hyväksyttäisiin vain oleskeluvalla tapahtunut oleskelu. Myös asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrää vähennettäisiin.

Rajaan tarkasteluni vain hakemusten käsittelyaikaa koskevaan esityksen kohtaan.

Eduskunnan oikeusasiamiehen viime vuosina käsittelemät kansalaisuusasioihin liittyneet kantelut ovat valtaosaltaan koskeneet kansalaisuushakemusten erittäin pitkiä käsittelyaikoja Maahanmuuttovirastossa. Oikeusasiamies on useissa ratkaisuissaan pitänyt käsittelyaikatilannetta epätydyttävänä. Myös nyt kyseessä olevassa hallituksen esityksessä myönnetään (s. 44), että käsittelyajat ovat liian

pitkiä. Hallituksen esitysluonnoksen mukaan ”nykyisten käsittelyaikojen ei välttämättä voida kaikissa tapauksissa katsoa täysin täyttävän perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaista vaatimusta viivytyksettömästä käsittelystä”.

Käsittelyaikojen ongelmallisuus liittyy olennaisesti esityksen pohdintaan siitä, kuinka kansainvälistä suojelua saavan henkilön kansalaistamista voitaisiin helpottaa. Taustalla on YK:n pakolaissopimuksen 34 artikla, jonka mukaan ”sopimusvaltioiden on mahdollisuuksien mukaan helpotettava pakolaisten sopeutumista yhteiskuntaan ja heidän kansalaistamistaan. Erityisesti on sopimusvaltioiden pyrittävä nopeuttamaan kansalaistamismenettelyä ja mahdollisuuksien mukaan alentamaan tällaisesta menettelystä aiheutuvia maksuja ja kustannuksia”.

Kun voimassa olevasta laista poistettaisiin kansainvälistä suojelua saavan asumisaikaa koskeva poikkeus, esitysluonnoksessa on 34 artiklan huomioon ottamiseksi päädytty ainoastaan siihen, että pakolaisen kansalaisuushakemus ratkaistaan ”kiireellisesti” ja viimeistään vuoden kuluessa hakemuksen jättämisestä (20 a §).

Pidän sinänsä kannatettavana pyrkimystä nopeuttaa kansalaisuushakemusten käsittelyä. Jatkovalmistelussa voisi mielestäni kuitenkin tarkemmin selvittää sitä, täyttääkö pelkkä kiireellinen käsittely pakolaissopimuksen 34 artiklan vaatimuksen kansalaistamisen helpottamisesta. Asian merkitys korostuu erityisesti, jos ehdotettua käsittelyaikasääntelyä ei kyetä tosiasiallisesti noudattamaan. Tähän nähden jatkovalmistelussa tulisi tarkemmin arvioida myös Maahanmuuttoviraston realistisia mahdollisuuksia käsitellä asiat ehdotetulla tavalla. Käsittelyaikoja koskevien tehostesäännösten merkitys yleensäkin vesittyy, mikäli niitä ei tosiasiaassa kyetä noudattamaan.

Apulaisoikeusasiamies

Mikko Sarja

Esittelijäneuvos

Jari Pirjola

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.